

«دیگه مامانت نیستم»؛ بدترین شکنجه روانی کودک

در گذشته شاهد تنبیهات بدنی کودکان از سوی والدین بودیم، اما در چند سال اخیر کمتر شاهد این تنبیهات بدنی هستیم؛ با این حال این سوال پیش می‌آید که آیا والدین دیگر کودکان خود را تنبیه نمی‌کنند و یا شیوه‌های جدید تنبیهی را در پیش گرفته‌اند که تاثیراتی مخرب‌تر بر کودکان دارد؟

در گذشته شاهد تنبیهات بدنی کودکان از سوی والدین بودیم، اما در چند سال اخیر کمتر شاهد این تنبیهات بدنی هستیم؛ با این حال این سوال پیش می‌آید که آیا والدین دیگر کودکان خود را تنبیه نمی‌کنند و یا شیوه‌های جدید تنبیهی را در پیش گرفته‌اند که تاثیراتی مخرب‌تر بر کودکان دارد؟

مهدی بیاتی در گفت‌وگو با خبرنگار «اجتماعی» خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، در ارتباط با تنبیه کودکان گفت: تنبیه به عنوان آخرین مرحله تربیتی در روانشناسی تربیتی تایید شده است. تنبیه در واقع به عنوان یکی از ابزارهای رفتارسازی و رفتارپذیری کودکان است که می‌تواند در شکل‌گیری رفتار آنان تاثیر گذار باشد.

این روانشناس افزود: در اعمال تنبیه از سوی والدین مسئله مهم چگونگی انجام آن است، زیرا در صورت اعمال اشتباه در انجام این ابزار تربیتی شاهد بروز مشکلات متعدد در حوزه روانی، رفتاری و شخصیتی کودک خواهیم بود. همچنین در بسیاری از مواقع کودکان برای مسائلی تنبیه می‌شوند که هیچ لزومی ندارد. در واقع آنان به خاطر انجام رفتارهایی تنبیه می‌شوند که جزء رفتارهای رشدی و ویژگی‌های شخصیتی آنهاست؛ مانند کنجکاو و دست زدن به وسایل گوناگون.

وی تصریح کرد: در برخی مواقع شاهد آن هستیم که والدین برای راحتی و آسایش خود و یا حتی "پز اجتماعی" کودکان خود را تنبیه می‌کنند؛ برای مثال والدین در مقابل جمع به کودک خود اخم و یا وی را تنبیه می‌کنند در نتیجه کودک در آن لحظه ساکت می‌شود و در چنین شرایطی آن پدر و یا مادر تصور می‌کند در مقابل جمع تصویری مقتدرانه از خود ارائه کرده است.

بیاتی در ادامه تصریح کرد: در این شرایط والدین اقتدار را با برخوردهای منفی اشتباه گرفته و این سرآغازی برای انجام برخوردهای منفی متعدد آنان با کودکشان است.

این روانشناس در توضیح والدین مقتدر گفت: والدین مقتدر افراد تنبیه‌گری نیستند، بلکه کسانی هستند که با ایجاد ارتباط موثر با کودک خود می‌توانند در مسیر تربیت مثبت و موثر گام برداشته و در جریان همین ارتباط وی را متقاعد می‌کنند که کارهای خطا را انجام ندهد.

وی افزود: در گذشته تنبیهات عموماً به صورت فیزیکی و بدنی بوده و کودک پس از انجام خطا منتظر اعمال تنبیه از سوی والدین بود و پس از آن تنبیه تمام می‌شد اما در حال حاضر تنبیهات بسیار بدتر از قبل بوده و به صورت روانی و ذهنی اعمال می‌شوند که به مراتب تاثیرات بدتری را به لحاظ آسیبی به کودک وارد می‌کنند.

بیاتی ادامه داد: تنبیه به عنوان آخرین راهکار تربیتی، خوب است اما چگونگی آن و همچنین مشخص شدن موضوع تنبیه مساله بسیار مهمی است که باید همواره از سوی والدین مورد توجه قرار گیرد.

این روانشناس، تهدید، بی‌محرطی، قهر و... با کودکان را به لحاظ روانی بسیار مضر دانست و گفت: در فرایند تنبیهات روانی، کودک به شدت از لحاظ ذهنی و روانی آسیب دیده و در نتیجه این آسیب‌ها باعث عقده‌های روانی متعدد در فرد شده که ممکن است در بزرگسالی وی موجب بروز اختلالات متعدد شود که تمامی آنها حاصل همین تنبیهات و رفتارهای منفی والدین در دوران کودکی است.

وی در ادامه تاکید کرد: والدین باید بدانند که به هیچ عنوان نباید با کودک خود قهر کنند و تنبیه عاطفی نباید از سوی والدین اعمال شود، زیرا قهر کردن بدترین نوع تنبیه بوده و همانطور که گفته شد، آسیب‌های متعددی را به همراه خواهد داشت. بیاتی در ادامه استفاده از واژه‌هایی چون "دوست ندارم"، "دیگه مامانت نیستم" و... را بسیار مضر دانست و گفت: متأسفانه در حال حاضر شاهد آن هستیم که والدین پس از انجام هر خطایی از سوی کودکشان این اصطلاحات را به کار برده و به لحاظ روانی کودک را شکنجه می‌کنند.

این روانشناس ادامه داد: در حین تنبیه والدین باید دقیقاً مشخص کنند که چرا کودک خود را تنبیه می‌کنند و چه رفتاری موجب این امر شده است، زیرا والدین اجازه ندارند در جریان اصلاح تربیت کودک خود، کل شخصیت وی را زیر سوال ببرند.

وی تصریح کرد: برخی از کلمات چون "تو آدم بدی هستی"، "باز هم خرابکاری کردی" و... جزو اصطلاحاتی هستند که شخصیت کودک را به کلی تخریب می‌کنند و والدین باید یاد بگیرند که به جای بکاربردن اینگونه کلمات برای مثال بگویند من به عنوان مادر/ پدر تو از این رفتارت خوشم نمی‌آید؛ در واقع کودک باید به طور مشخص بداند که چرا تنبیه و یا تشویق می‌شود.

بیاتی همچنین به یکی از روش‌های غلط تنبیه کودکان که در سال‌های اخیر توسط بعضی از روانشناسان توصیه می‌شود اشاره کرد و گفت: متأسفانه بعضی از روانشناسان به والدین توصیه می‌کنند که چنانچه کودکی رفتار خطایی را انجام داد متناسب با سن وی مثلاً برای کودک چهار ساله 4 دقیقه، پنج ساله 5 دقیقه او را در اتاقی تنها گذاشته تا به رفتار خود فکر کند. این رفتار تنبیهی نه تنها باعث برطرف شدن و اصلاح رفتار کودک نمی‌شود، بلکه باعث اختلالات متعدد و بهم ریختگی کودک در حوزه‌های گوناگون خواهد شد.

وی در ادامه عنوان کرد: والدین باید دقت کنند که به هیچ عنوان برای تنبیه، کودک را به اتاق خواب و محل استراحت نبرند، زیرا این مساله در بزرگسالی کودک تاثیر گذاشته و باعث می‌شود وی از اتاق خواب متنفر شود و به جای آنکه فضای اتاق خواب برای وی آرامش‌تامین کند، به طور مداوم تداعی‌گر خاطرات و تصویرات منفی کودکی است.

بیاتی همچنین به روش‌های غلط تنبیه در مدارس ابتدایی اشاره کرد و گفت: متأسفانه در برخی مواقع شاهد آن هستیم که معلمان کودک را به گوشه کلاس فرستاده و به او می‌گویند پشت به کلاس ایستاده و به رفتار زشت خود فکر کن؛ این رفتار بسیار ناآگاهانه و مضر بوده زیرا والدین و معلمان به هیچ عنوان حق از بین بردن شخصیت و آبروی کودک را ندارند و نباید به علت ناآگاهی تمام شخصیت کودک را در مقابل هم‌سالان به باد فنا بدهند.

این روانشناس در ادامه به برخوردهای «حالی به حالی» والدین با کودکان اشاره کرد و گفت: والدین هر موقع حال خودشان خوب باشد، با کودک برخورد خوبی داشته و هر زمان حالشان بد است، کودک را تخریب می‌کنند و تا زمانی که والدین با این شیوه "حالی به حالی" با کودک برخورد کنند، آن کودک به طور نادرست تربیت شده و این شیوه غلط تربیتی به نسل‌های بعدی نیز تعمیم می‌یابد همانطور که رفتارهای غلط امروز والدین نیز نشان‌دهنده همین تربیت نادرست نسل‌های گذشته است.

وی ادامه داد: در بازه سنی کودکان پیش از دبستان به طور مشخص شخصیت کودک در حال شکل‌گیری است و فرصت دادن به وی بهترین راه تربیتی است که والدین می‌توانند انتخاب و اعمال کنند؛ یعنی والدین باید بدانند چنانچه کودکشان در چنین بازه سنی رفتارهای خطایی را انجام داد باید نسبت به آنها بی‌توجهی کامل کنند.

این روانشناس تصریح کرد: این بی‌توجهی اصلاً به معنای بی‌احترامی نیست بلکه به معنای آن است که انگار اصلاً والدین آن رفتار کودک را ندیده‌اند و در مقابل زمانی که کودک رفتار مناسبی را انجام می‌دهد حتماً وی را تشویق کنند.

بیاتی بهترین تکنیک تنبیه کودکان را که امروزه در تمام دنیا مطرح است، "اصل پیامک" دانست و گفت: این اصل به معنی محروم کردن کودک از وسیله‌ای است که کودک در طول روز از آن استفاده کرده و به آن وابسته است.

وی تصریح کرد: برای مثال والدین باید بگویند که به طور مشخص کودک برای انجام رفتار خطای خود برای یک ساعت حق استفاده از کامپیوتر یا تبلت خود را ندارد و در آن یک ساعت هم قرار نیست شخصیت کودک را خرد کنیم بلکه تنها اجازه استفاده از آن وسیله خاص را ندارد، اما والدین همچنان تمامی رفتارهای مثبت خود را با کودک انجام داده و وظایف پدر و مادری خود را نیز به نحو احسن به انجام می‌رسانند.

بیاتی در پایان کودکی را بسیار متفاوت با بزرگسالی و نوجوانی دانست و گفت: حوزه کودکی حوزه رفتار است و ما با رفتارهای خود باعث ایجاد کنش‌های مثبت و منفی در کودک می‌شویم و در چنین شرایطی اگر کودکان را تنبیه عاطفی نکرده و موجب برهم‌ریختگی حوزه روانی وی نشویم، بلکه تنها با استفاده از شیوه‌های صحیح تنبیه رفتارهای خطای آنان را بهبود و اصلاح کنیم، شاهد رشد کودک از جنبه‌های مختلف ذهنی و اجتماعی خواهیم بود اما اگر تنبیهات اشتباه و بد را در دستور کار خود قرار دهیم و با ناآگاهی تکنیک‌های غلط را به کار بگیریم باید بدانیم باعث ایجاد عقده‌های منفی متعدد در کودک شده که این عقده‌ها در بزرگسالی موجب بروز رفتارها و اختلالات متعدد در آنان خواهد شد.